

Thuiswerk, toenemend probleem

Taak voor hele vakbeweging

Thuisarbeid is een niet meer weg te denken, structureel verschijnsel. Volgens de meest recente schattingen (en dat zijn nog steeds maar 'schattingen') betreft het meer dan 160.000 mensen, van wie 97 procent vrouwen. Zoals elders in het thema blijkt, zitten thuiswerksters op alle mogelijke manieren in de tang. Dat daar - om het maar zacht te zeggen - iets aan moet gebeuren, is duidelijk en begint ook binnen de FNV door te dringen. Wat dat betreft zijn ondermeer tijdens het FNV-kongres van december 1987 toezeggingen gedaan, die waargemaakt moeten worden.

Een eerste aanzet heeft de Vrouwenbond FNV al in 1979/1980 gegeven met het project "De huisvrouw maakt er werk van". Daaruit resulteerde een jaar later de brochure "Thuiswerk: voor jou tien anderen". Juni dit jaar (1988) werd "De Afrekening: Nota thuiswerk voor Overheid en Sociale Partners" uitgebracht; een ko-productie van medewerk(st)ers van Vrouwenbond, FNV en andere bonden. Kern van de nota is dat thuisarbeid als volwaardige arbeid gezien en benaderd moet worden.

Zichtbaar maken

'Gezien' in meer dan één betekenis. Thuisarbeid is nog steeds verborgen arbeid. Primaire voorwaarde om er greep op te krijgen is het zichtbaar te maken. Dat op zich is om allerlei redenen al moeilijk genoeg. De Steunpunten Thuiswerk (Hengelo, Tilburg en Amsterdam) kunnen daarover meepraten. "Er zou in iedere provincie een steunpunt moeten zijn" zei ex-thuiswerkster Marian van Heugten dan ook in ons gesprek met haar. Maar met steunpunten alleen zijn we er niet. Belangrijke bron van informatie zijn de bedrijven zelf, met andere woorden de actieve leden van ondernemingsraden en bedrijfsleden-groepen. Dat ook daar veel haken en ogen aan zitten, is met meer dingen zo. Nelleke Coopmans - arbeidskonsulente bij het Steunpunt Thuiswerk Amsterdam - schrijft in haar afstudeerscriptie (1988) voor de Hogere Beroepsopleiding Personeelwerk Amsterdam: "Flexibilisering en thuiswerk zijn zusjes van elkaar". Dat geeft de gezamenlijke belangen van degenen die buitenshuis werken en thuiswerksters voldoende aan. Thuiswerksters worden niet alleen tegen elkaar uitgespeeld. Thuisarbeid heeft een drukkend effect op de lonen van de 'regulier' werkenden en bedreigt (via uitbesteding) ook hun werk. Verdeel en heers ...

Zaak 'sociale partners'

Terug naar de nota "De Afrekening". De waslijst van wensen liegt er niet om. Uiteraard is de Vrouwenbond FNV geen voorstander van thuiswerk. Maar een algeheel verbod lijkt zinloos en bovendien zijn veel vrouwen toch aangewezen op deze vorm van arbeid. Daarom meent de Vrouwenbond dat FNV en bonden zich sterk moeten maken om: 1) de positie van thuiswerksters wettelijk en door CAO's te verbeteren en 2) door een actief vakbondsbeleid thuiswerk te beperken en om te buigen naar meer adequate werkgelegenheid voor vrouwen.

Aan de 'wettelijke' wensen op het gebied van sociale zekerheid (bijvoorbeeld

het 40 procent-kriterium in verband met het afdragen van sociale premies), belastingen, arbeidsmarktbeleid (waarin de op de agenda staande 'tripartisering' van het arbeidsvoorzieningsapparaat een rol zou moeten spelen) enzovoort, hoe zinnig ook, gaan we maar even voorbij. Van Lubbers en de zijnen valt onder de huidige machtsverhoudingen weinig te verwachten. Met als belangrijkste argument dat er 'privacy-problemen' aan vastzitten, heeft de regering al aangekondigd de Huisarbeidswet van 1933 (in de praktijk overigens een dode letter) te willen afschaffen; zij het dat delen daarvan ondergebracht zouden moeten worden in de Wet op de Arbeidsomstandigheden. En verder wordt de hele materie - al weer - overgelaten aan de 'sociale partners'.

Dat werkgevers ook niet staan te springen, behoeft geen betoog. Bij de presentatie van de Vrouwenbondsnota zei werkgeversvertegenwoordiger Clossen daarvan onder de indruk te zijn. Gelijktijdig waarschuwde hij echter voor "onvoorzichtige regelgeving", want dan zou thuiswerk al snel zwart werk worden. En aan "inferieur gedoe en rotzooi op de markt" heeft hij geen behoefte. De Stichting van de Arbeid vindt hij de juiste plaats om de problematiek aan de orde te stellen, maar dan wel "in een samenhangend beleid waarbij zaken als ouderschap en positieve actie worden betrokken". (Binding, jaargang 37, september, nummer 4) Een soort van beleid waar we geen enkel bezwaar tegen zouden hebben! Maar meneer Clossen voegde er aan toe dat daarbij rekening gehouden moet worden met de positie van de werkgever. En dan weten we het wel.

Thuiswerk en CAO's

We beperken ons wat de nota betreft - en selectief - dus maar tot de CAO's en wat daar omheen zit. Het arbeidsvoorwaardenbeleid staat daarin centraal. CAO-bepalingen zouden zich volgens de Vrouwenbond toe moeten spitsen op punten als:

- de definitie van 'arbeid in loondienst', waartoe een CAO meer mogelijkheden biedt dan het Burgerlijk Wetboek; de toegestane omvang van thuisarbeid (per bedrijf nemen we aan, hfvdp) en het soort werk dat persé niet als thuiswerk mag worden verricht.
- beloning en verlof: daarbij gaat het erom dat thuiswerksters (op langere termijn) een normaal uurloon ontvangen, gerelateerd aan het minimumloon en/of aan een minimale werkduur. Plus nog beschikbaarheidstoeslag, overwerktoeslag en kostenvergoeding. En bijzonder verlof gelijkwaardig aan dat van andere werkn(e)m(st)ers. Vakantiedagen en vakantietoeslag zouden apart geregeld moeten worden.
- termijnstelling en overwerk: thuiswerksters zouden tenminste een week van tevoren moeten weten waar ze kwa hoeveelheid werk aan toe zijn en binnen welke termijn dat gedaan kan worden. Opzegtermijnen en afbouwregelingen moeten worden vastgelegd.
- arbeidsomstandigheden: ook hiervoor zou moeten gelden dat de werkgever verantwoordelijk is voor wat gebruikelijk is of in de wet vastligt. Of het nu gaat om voorlichting, storingen aan apparatuur, of schade aan lijf, goed en omgeving van thuiswerksters.
- de relatie met de loopbaan in het bedrijf: hierbij is het van belang zaken te regelen als medezeggenschap, recht op personeelsvoorzieningen en extraatjes, interne vakaturevulling, het vastleggen van de intentie om thuiswerksters een vaste baan te bieden en het in de CAO opnemen dat thuiswerksters gebruik kunnen maken van klachtenbepalingen in de CAO. Om maar eens wat te noemen.

Willen we het allemaal voor elkaar krijgen, dan wordt dat een lange en taaie weg. Maar ook een weg die de moeite waard is, èn de hele vakbeweging aangaat. Zelfs meneer Crossen wist te melden dat thuiswerk al eeuwen lang bestaat. Het wordt dus tijd!

Hans Fransen van de Putte

De nota "De Afrekening" is slechts in beperkte oplage beschikbaar. Een verkorte versie is in de maak en te bestellen bij de Vrouwenbond FNV, Postbus 8456, 1005 AL Amsterdam.